

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره هشتم - سال اول

تاریخ چاپ ۱۳۸۷/۱۱/۷

۵۳۶

شماره چاپ

۲۶۶

شماره ثبت

یک شوری

طرح ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران

کمیسیونهای ارجاعی

اصلی: کشاورزی، آب و منابع طبیعی

فرعی: آموزش و تحقیقات - بهداشت و درمان - قضائی و حقوقی

اداره کل قوانین

باسمه تعالی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

فناوری زیستی جدید، از طریق پیشرفت در زمینه‌های کشاورزی و تولید

غذای انسان و دام، سلامت انسان و دام، صنایع، حفظ تنوع زیستی محیط زیست دارای فواید غیرقابل انکار بوده و نقش قابل توجهی در توسعه پایدار کشورها ایفاء می‌نماید. جایگاه ویژه فناوری زیستی جدید در سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام و همچنین در برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور نیز مورد توجه قرار گرفته است.

با وجود این که فناوری زیستی جدید نقش بسیار زیادی در پیشرفت زندگی و سلامت بشر دارد، لیکن ممکن است نگرانی‌هایی نیز در خصوص خطرات احتمالی آن بر سلامت انسان و محیط زیست وجود داشته باشد، از این روی در پاسخ به مجموعه نگرانی‌هایی که در سطوح ملی و بین‌المللی وجود دارد و در راستای توسعه ایمن «فناوری زیستی جدید» در کشور و کاهش مخاطرات احتمالی ناشی از آن تصویب قانون و مقررات ایمنی زیستی در چهارچوب پروتکل ایمنی زیستی کارتاهانا به عنوان مهمترین سند بین‌المللی در خصوص «موجودات زنده تغییرشکل یافته ژنتیکی» مصوب ۱۳۸۲/۵/۲۹ در کشور الزامی می‌باشد. لذا برای رسیدن به این مقصود طرح زیر تقدیم می‌گردد:

رجایی - قاضی پور - فرمند - هاشمیان - حجت الله رحمانی - علی میرزایی -
 محمدجانی - افشاری - محمودزاده - وکیل سپه - عیسی جعفری - اسدی -
 اقبال محمدی - بزرگواری - عزتی - کیخا - حاجی اصغری - نوباره - کعبی -
 نصری نژاد - عابدی - فولادگر - جانی عباسپور - مظهری شبستر - قوامی -
 بیات مقدم - فتحی پور - یحیی زاده - سید یونس موسوی - شجاعی - پزشکیان -
 حسینی پور - هدایت خواه - اولیاء - بختیاری - جمشیدزهی - مرادنیسا -
 کواکیان - دستغیب (فخرالدین) - دهقان ناصر آبادی - سید ناصر موسوی -
 حاجی بابایی - الهیان - حسینی نائین - بهمن محمدی

طرح ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱- تعاریف: منظور از اصطلاحات مندرج در این قانون، تعاریفی به

شرح زیر خواهد بود:

۱-۱- پروتکل: پروتکل ایمنی زیستی کارتاها که در تاریخ ۱۳۸۲/۵/۲۹ به

تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

۱-۲- فناوری زیستی جدید: به استناد تعریف مندرج در پروتکل ایمنی

زیستی کارتاها، فناوری زیستی جدید عبارت است از اعمال:

الف- روشهای آزمایشگاهی کار با اسیدهای نوکلئیک از جمله اسید دی‌اکسی‌ریبونوکلئیک نو ترکیب و تزریق مستقیم اسیدهای نوکلئیک به داخل سلولها یا اندامکها.

ب - تلفیق سلولهایی که در یک خانواده طبقه‌بندی نمی‌شوند از طریق غلبه بر موانع تکثیر فیزیولوژیک طبیعی یا سطوح نو ترکیبی که در روشهای سنتی انتخاب و تولید مثل، مورد استفاده قرار نمی‌گیرند.

۳-۱- ایمنی زیستی: مجموعه‌ای از تدابیر، سیاستها، مقررات و روشهایی برای تضمین بهره‌برداری از فواید فناوری زیستی جدید و پیشگیری از آثار سوء احتمالی کاربرد این فناوری بر تنوع زیستی، سلامت انسان، دام، گیاه و محیط‌زیست می‌باشد.

۴-۱- موجود زنده تغییر شکل یافته: به معنای هرگونه موجود زنده‌ای است که دارای ترکیب جدید مواد ژنتیکی است که از طریق استفاده از فناوری زیستی جدید به دست می‌آید.

۵-۱- موجود زنده عبارت است از: همراهیت زیستی که قابلیت تکثیر یا انتقال ماده ژنتیکی خود را داشته باشد از قبیل سازواره‌های سترون، ویروسها و شبه‌ویروسها.

۶-۱- رهاسازی: عبارت از اولین انتشار غیرمحصور موجود زنده تغییر شکل یافته در محیط زیست طبیعی به منظور تکثیر و یا تولید تجاری می‌باشد.

۷-۱- آزمایش میدانی: بررسی صرفاً علمی صفات مختلف موجود زنده

تغییر شکل یافته در شرایط محصور و بدون امکان رهاسازی می باشد.

۸-۱- انتشار ناخواسته: هرگونه انتشار غیر عمدی موجود زنده تغییر شکل

یافته از جمله بر اثر حوادث غیر مترقبه است.

ماده ۲- تولید، پژوهش، رهاسازی، نقل و انتقال، صادرات، واردات،

عرضه، خرید، فروش، مصرف و استفاده از موجودات زنده تغییر شکل یافته با

رعایت مفاد این قانون مجاز است و دولت مکلف است تمهیدات لازم را برای

انجام این امور فراهم آورد.

ماده ۳- به منظور:

الف- سیاستگذاری، تعیین و تصویب راهبردها در عرصه ایمنی زیستی و

نظارت بر اجراء آن مطابق با مفاد این قانون.

ب- هماهنگی بین وظایف قانونی دستگاههای اجرایی ذیصلاح با

مقررات موضوع این قانون.

ج- تصویب آیین نامه‌ها، دستورالعملها و ضوابط موضوع این قانون.

«شورای ملی ایمنی زیستی» متشکل از یکی از معاونین رئیس جمهور (به

جز سازمان حفاظت محیط زیست)، وزیر جهاد کشاورزی، رئیس سازمان

حفاظت محیط زیست کشور، وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزیر

علوم، تحقیقات و فناوری، یک نفر از اعضاء انجمن های علمی- تخصصی

فناوری زیستی جدید (تشکلهای مردم نهاد) با درجه دکتری به پیشنهاد این تشکلهای و تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و با حکم رئیس جمهور، یک نفر از اعضاء هیأت علمی مرتبط با ایمنی زیستی دانشگاهها (حداقل دانشیار) به پیشنهاد وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با حکم رئیس جمهور تشکیل می‌گردد.

تبصره ۱- ریاست این شورا با معاون رئیس جمهور می‌باشد.

تبصره ۲- مدت مسؤلیت نمایندگان تشکلهای و هیأت علمی دانشگاهها دوسال می‌باشد که برای دوره‌های بعد نیز قابل تمدید است.

تبصره ۳- دبیرخانه این شورا در ریاست جمهوری مستقر می‌باشد.

ماده ۴- صدور مجوز فعالیت در امور مرتبط با ایمنی زیستی با رعایت قوانین مربوط به هر دستگاه و ضوابط ایمنی زیستی موضوع ماده (۳) این قانون برعهده دستگاههای اجرایی ذیصلاح به شرح ذیل می‌باشد:

الف - وزارت جهادکشاورزی در کلیه امور مرتبط با تولیدات بخش کشاورزی و منابع طبیعی .

ب - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در کلیه امور مرتبط با موادغذایی، آرایشی، بهداشتی و موادپزشکی.

ج - سازمان حفاظت محیط زیست در امور مرتبط با بررسی ارزیابی مخاطرات زیست محیطی بر مبنای مستندات علمی ارائه شده توسط متقاضی.

تبصره - صدور مجوز در قبال مستندات علمی ارزیابی مخاطرات احتمالی ارائه شده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی، در رهاسازی، واردات و صادرات و نقل و انتقال فرامرزی کلیه موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی موضوع این قانون با رعایت بند(ج) این ماده، برعهده دستگاههای اجرایی ذیصلاح این ماده می‌باشد.

ماده ۵- نظر به این‌که:

الف - مسؤلیت حفاظت از ذخائر ژنتیکی و بانک ژن در محدوده کلیه امور مربوط به کشاورزی، باغبانی، جنگل، مرتع، بیابان، شیلات، دام، طیور و زنبورداری و خوراک دام و طیور منحصراً با وزارت جهادکشاورزی است؛

ب - مسؤلیت حفاظت از تنوع زیستی و ذخائر ژنتیکی آن در محدوده حیات وحش، پارکهای ملی، مناطق حفاظت شده رودخانه‌ها، تالابها و دریاها منحصراً با سازمان حفاظت محیط زیست کشور است؛

ج - مسؤلیت حفاظت از سلامت انسان و بررسی ارزیابی مخاطرات احتمالی موجودات زنده تغییر شکل یافته‌ای که به مصرف غذای انسان می‌رسند (بر سلامت انسان) و همچنین مسؤلیت شناسایی و اتخاذ تدابیر لازم در مورد موجودات زنده‌ای که به طور مستقیم و غیرمستقیم بیماری‌زا می‌باشند بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که بعد از انجام آزمایشات میدانی، قصد رهاسازی موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی در محدوده‌های مسؤلیتی

فوق‌الذکر را دارند، ضمن رعایت مفاد بند(ج) ماده(۴) این قانون، موظف به أخذ مجوز از دستگاههای یادشده می‌باشند. دستگاههای اجرائی مذکور موظفند پس از أخذ مستندات علمی مربوط به ارزیابی مخاطرات احتمالی انجام شده توسط متقاضی، حداکثر ظرف مدت سه ماه نظر مستدل و کتبی خود مبنی بر موافقت و یا مخالفت را اعلام نمایند.

تبصره ۱- به منظور رسیدگی به اعتراض متقاضی نسبت به نظر دستگاههای اجرائی ذیصلاح و حل اختلافات و یا رسیدگی به شکایات احتمالی بین اشخاص و دستگاههای اجرائی ذی‌ربط موضوع این قانون «کمیسیون سه نفره داور» مرکب از متخصصان مرتبط با ایمنی زیستی (حداقل دانشیار) وزارتخانه‌های «بهداشت، درمان و آموزش پزشکی»، «جهادکشاورزی» و «سازمان حفاظت محیط زیست» و با معرفی این دستگاهها و حکم «رئیس شورای ملی ایمنی زیستی» تشکیل می‌گردد.

تبصره ۲- هرگونه امتناع و ممانعت از صدور مجوز رهاسازی موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی موضوع این قانون توسط دستگاههای اجرائی موضوع این ماده باید بر مبنای مستندات علمی اثبات شده باشد. شخص متقاضی رهاسازی می‌تواند در صورت ممانعت دستگاه اجرائی مربوط، ابتدا در کمیسیون سه نفره داور (موضوع تبصره «۱» این ماده) نسبت به طرح شکایت خود اقدام نموده و کمیسیون مذکور موظف است حداکثر ظرف مدت دو ماه به طور کتبی و مستدل نسبت به شکایت اعلام نظر نماید. در صورتی که شخص متقاضی

مجدداً به نظر اعلام شده این کمیسیون اعتراض داشت، می‌تواند نسبت به طرح شکایت در مرجع صلاحیت‌دار قضائی اقدام نماید.

ماده ۶- در صورتی که هریک از دستگاههای اجرائی ذی‌ربط در خصوص اقدامات اشخاص حقیقی و یا حقوقی فعال در زمینه فناوری زیستی جدید تخطی از مفاد این قانون مشاهده نمایند، مکلفند موضوع را با ذکر دلایل کافی و مستند به کمیسیون داوری تبصره (۱) ماده (۵) این قانون اعلام نمایند. کمیسیون مزبور موظف است در صورت موجه تشخیص دادن دلایل اعلامی، ضمن تعلیق موقت مجوز شخص خاطی، مراتب را برای رسیدگی قضائی به مرجع ذی‌صلاح قضائی ارجاع نماید. مرجع قضائی موظف است این پرونده‌ها را خارج از نوبت رسیدگی نماید. در صورت تأیید تخلفات توسط مرجع قضائی، اگر تخلف، موجبات تضییع حقوق سایر اشخاص را فراهم نموده و یا خساراتی را به سایر اشخاص و یا زیست بوم وارد نموده باشد، شخص متخلف به جبران تا سه برابر خسارات وارده محکوم شده و در صورت تکرار برای بار دوم، علاوه بر جبران خسارت به روش فوق، کلیه مجوزهای صادره قبلی باطل و از فعالیتهای پژوهشی و یا اجرائی وی ممانعت به عمل خواهد آمد.

ماده ۷- نظر به این‌که براساس سیاستهای کلی و مفاد قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است تمهیدات لازم برای بهره‌برداری حداکثر از ظرفیتهای ملی و منطقه‌ای در

حوزه فناوری زیستی جدید را بیانید، در اجراء مفاد این قانون، هرگونه اقدام مأمورین و یا مسؤولین مرتبط دستگاههای اجرائی ذی ربط که بدون ارائه دلایل و مستندات علمی اثبات شده، مانع از تولید و تجارت موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی برای اشخاص حقیقی و یا حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی گردد، ضمن ایجاد مسؤلیت مدنی و پرداخت خسارات وارده با حکم مرجع صلاحیت‌داز قضائی، مرتکب یا مرتکبین به انفصال موقت سه تا پنج سال از خدمات دولتی محکوم خواهند شد.

ماده ۸- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که قصد واردات و یا صادرات

موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی موضوع این قانون را دارند، موظفند:

الف - مستندات علمی ارزیابی مخاطرات احتمالی براساس مفاد پروتکل

ایمنی زیستی کارتاها را به دستگاه اجرائی مرتبط مندرج در ماده (۴) این قانون

ارائه و مجوز لازم را دریافت نمایند.

ب - شرایط لازم از نظر بسته‌بندی و حمل و نقل و برچسب گذاری را

رعایت نمایند. شرایط بسته‌بندی و برچسب‌گذاری و حمل و نقل فرامرزی،

توسط شورای ملی ایمنی زیستی ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون

تعریف می‌شود.

ج - در صورتی که موجود زنده تغییر شکل یافته برای مقاصد رهاسازی

نبوده و برای پژوهش در محدوده محصور و یا استفاده به عنوان غذای انسان و

خوراک دام می‌باشد، موضوع به روشنی تعریف و آدرس وهویت گیرنده آن دقیقاً مشخص شده باشد.

ماده ۹- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی دارای مجوز فعالیت در زمینه فناوری زیستی جدید موظف هستند قبل از هرگونه رهاسازی موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی ضمن تهیه شناسنامه موجود زنده مزبور، مستندات ارزیابی مخاطرات احتمالی زیست محیطی آن را نیز تهیه و به دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۳) این قانون ارائه نمایند. دستگاه اجرایی ذی‌ربط نیز مکلف است حداکثر تا سه ماه پس از دریافت مستندات، نظر خود را مبنی بر تأیید و یا عدم تأیید، به صورت کتبی به اطلاع شخص یا اشخاص متقاضی برساند. عدم تأیید دستگاه اجرایی باید کافی و مستند به دلایل علمی اثبات شده باشد.

ماده ۱۰- کلیه اطلاعات و فعالیتهای اشخاص حقیقی و حقوقی که دارای مجوز از دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۴) این قانون هستند، از قبیل توصیف موجودات زنده تغییر شکل یافته، چگونگی رهاسازی، نوع استفاده، روشها و برنامه‌های پایش و ارزیابی، روشهای مربوط به پاسخگویی قبل از بروز موارد اضطراری مشمول قانون مالکیت معنوی بوده و هیچ شخص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی حق افشاء و یا بهره‌برداری غیرمجاز از نتایج حاصل از پژوهشها و موجودات زنده تغییر شکل یافته را ندارد. مرتکب براساس رأی مرجع صلاحیت‌دار قضائی به جبران تا سه برابر خسارات وارده محکوم

می‌شود در صورت بروز شرایط اضطراری، کلیه مفاد این ماده تابع مفاد مندرج در پروتکل می‌باشد.

تبصره ۱- اشخاص حقیقی و حقوقی مجاز به فعالیتهای زیست فناوری جدید موظفند قبل از هرگونه رهاسازی موجودات زنده تغییرشکل یافته، یک طرح مکتوب شامل اقدامات فوریتی و سایر خدمات در صورت وقوع انتشار ناخواسته‌ای که ممکن است برای محیط زیست، تنوع زیستی، سلامت انسان، دام و گیاه زیان‌آور باشد را تهیه و در اختیار دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۴) این قانون قراردهند. اطلاعات این طرح محرمانه و تحت پوشش ضوابط قانون مالکیت معنوی بوده و باید توسط شخص تولیدکننده هر شش‌ماه یکبار روزآمد گردیده و در بانک اطلاعاتی دستگاه اجرایی ذی‌ربط ثبت و نگهداری گردد.

تبصره ۲- انتشار ناخواسته موجودات زنده تغییرشکل یافته و یا در صورت بروز حوادثی از قبیل سیل، زلزله، طوفان و جنگ که منتج به انتشار ناخواسته این موجودات زنده شود، موجب می‌شود که دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۴) این قانون ضمن اعلام رسمی به شخص مربوط، مجاز باشد صرفاً اطلاعات نحوه کنترل، مهار و مدیریت خطر این موجودات زنده را از وضعیت طبقه‌بندی خارج و به منظور جلوگیری از انتشار ناخواسته، در اختیار دستگاههای مسؤل قراردهد. در این صورت شخص مربوط حق هیچ‌گونه ادعایی را نخواهد داشت.

ماده ۱۱- مفاد مندرج در این قانون منحصرأ شامل کلیه امور مربوط به تولید، رهاسازی، نقل و انتقال فرامرزی، صادرات، واردات، عرضه، خرید، فروش، مصرف و استفاده از موجودات زنده تغییرشکل یافته ژنتیکی می باشد.

ماده ۱۲- پژوهشهای آزمایشگاهی، گلخانه‌ای و میدانی محصور موجودات زنده تغییرشکل یافته ژنتیکی و همچنین امور مربوط به دارو و فرآورده‌های مرتبط که مصارف انسانی دارد، از شمول مفاد این قانون مستثنی می باشد.

ماده ۱۳- مرجع (کانون ملی) موضوع ماده (۱۹) پروتکل، وزارت جهادکشاورزی تعیین می شود.

ماده ۱۴- از زمان تصویب این قانون، کلیه قوانین و مقررات و تصویب‌نامه‌های مغایر در زمینه ایمنی زیستی، ملغی‌الاثر می گردد.

سوابق

سیاست‌های کلی نظام درخصوص منابع طبیعی

۱- ایجاد عزم ملی بر احیاء منابع طبیعی تجدیدشونده و توسعه پوشش گیاهی برای حفاظت و افزایش بهره‌وری مناسب و سرعت بخشیدن به روند تولید این منابع و ارتقاء بخشیدن به فرهنگ عمومی و جلب مشارکت مردم در این زمینه.

۲- شناسایی و حفاظت منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی- جانوری و بالابردن غنای حیاتی خاکها و بهره‌برداری بهینه براساس استعداد منابع و حمایت مؤثر از سرمایه‌گذاری در آن.

۳- اصلاح نظام بهره‌برداری از منابع طبیعی و مهار عوامل ناپایداری این منابع و تلاش برای حفظ و توسعه آن.

۴- گسترش تحقیقات کاربردی و فناوریهای زیست محیطی و ژنتیکی و اصلاح گونه‌های گیاهی و حیوانی متناسب با شرایط محیطی ایران و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و تقویت آموزش و نظام اطلاع‌رسانی.

بند «ج» ماده (۴۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب

۱۳۸۳/۶/۱۱

ماده ۴۳ - دولت موظف است نظر به اهمیت نقش دانش و فناوری و مهارت، به‌عنوان اصلی‌ترین عوامل ایجاد ارزش افزوده در اقتصاد نوین، اقدام‌های زیر را به‌عمل آورد:

الف - نوسازی و بازسازی سیاستها و راهبردهای پژوهشی، فناوری و آموزشی به‌منظور توانائی پاسخگویی مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی کشور به تقاضای اجتماعی، فرهنگی و صنعتی و کارکردن در فضای رقابت فزاینده عرصه جهانی، طی سال اول برنامه چهارم.

ب - تهیه برنامه‌های جامع توسعه علمی و فناوری کشور (به‌ویژه فناوری با سطوح عالی علوم و فناوری روز جهانی) در بخشهای مختلف، طی سال اول برنامه چهارم.

ج - پیش‌بینی تمهیدات لازم به‌منظور بهره‌برداری حداکثر از ظرفیت‌های ملی و منطقه‌ای حوزه‌های فناوری اطلاعات، فناوری زیستی و ریزفناوری، زیست محیطی، هوافضاها و هسته‌ای.

د - بازنگری در ساختار و نوسازی فرآیندهای تحقیقات و آموزش علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و فرهنگ، به‌منظور توسعه کیفی و حرفه‌ای شدن پژوهش در حوزه‌مذکور و ایجاد توانائی نظریه‌پردازی در حوزه‌های اجتماعی در سطح جهانی و پاسخگویی به نیازهای تصمیم‌سازی در دستگاه‌های اجرایی کشور، طی سال اول برنامه چهارم.

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل ایمنی زیستی مصوب ۱۳۸۲/۵/۲۹

ماده واحده - به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود به پروتکل ایمنی زیستی ملحق شود و اسناد مربوط را مبادله نماید.

بسم الله الرحمن الرحيم

پروتکل ایمنی زیستی کنوانسیون تنوع زیستی

مقدمه :

اعضای پروتکل که عضو کنوانسیون تنوع زیستی می‌باشند که از این پس «کنوانسیون» نامیده می‌شود؛

با توجه به بندهای (۳) و (۴) ماده (۱۹) و بند (ز) ماده (۸) و ماده (۱۷) کنوانسیون، با عنایت به تصمیم II 5 مورخ ۱۷ نوامبر ۱۹۹۵ (۱۳۷۴، ۸، ۲۶) فراهمایی اعضای کنوانسیون درباره تهیه پروتکل ایمنی زیستی به خصوص درباره نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته که حاصل فناوری زیستی جدید هستند و ممکن است اثرات زیان‌آوری بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی داشته باشند و تدوین دستورالعمل‌های مناسبی برای بررسی توافق از قبل اطلاع داده شده، با تأکید مجدد بر رویکرد احتیاطی اصل (۱۵) اعلامیه ریو در خصوص محیط زیست و توسعه، با آگاهی از گسترش سریع فناوری زیستی جدید و توجه روزافزون افکار عمومی به اثرات بالقوه زیان‌آور آن بر تنوع زیستی و نیز در نظر گرفتن خطراتی که برای سلامت انسان دربر دارد، با تصدیق این که اگر فناوری زیستی جدید با معیارهای ایمنی مناسب برای سلامت انسان و محیط زیست توسعه یافته و مورد استفاده قرار گیرد، توان بالقوه زیادی برای تأمین رفاه بشر دارد، با درک اهمیت حیاتی مراکز مبدأ و مراکز تنوع ژنتیکی برای انسان، با در نظر گرفتن قابلیت‌های محدود بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه برای مقابله با ماهیت و میزان خطرات بالقوه و شناخته شده مرتبط با موجود زنده تغییر شکل یافته، با تشخیص این که موافقتنامه‌های تجاری و زیست محیطی باید برای رسیدن به توسعه پایدار به طور متقابل از یکدیگر حمایت کنند، با تأکید بر این که این پروتکل به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد که به عنوان تغییر در حقوق و تعهدات یک عضو به موجب موافقتنامه‌های بین‌المللی موجود بکار رود و با درک این که هدف از موارد فوق این نیست که این پروتکل را تابع دیگر موافقتنامه‌های بین‌المللی قرار دهد، در موارد زیر توافق نموده‌اند:

ماده ۱ - هدف

مطابق با رویکرد احتیاطی مندرج در اصل (۱۵) اعلامیه ریو در خصوص محیط زیست و توسعه، هدف این پروتکل کمک و همکاری در جهت تضمین سطح مناسب حفاظت در زمینه انتقال، جابجایی و استفاده ایمن از موجودات زنده تغییر شکل یافته است که حاصل فناوری زیستی جدید هستند و ممکن است با در نظر گرفتن مخاطرات آنها برای سلامت انسان به ویژه نقل و انتقالات برون مرزی اثرات زیان‌آوری بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی داشته باشد.

ماده ۲ - مقررات عمومی

۱ - هر عضو باید اقدامات حقوقی، اداری و دیگر معیارهای لازم و مناسب برای اجرای تعهدات خود براساس این پروتکل را اتخاذ نماید.

۲ - اعضاء باید تضمین کنند که توسعه، جابجایی، حمل و نقل، کاربرد و رهاسازی موجودات زنده

تغییر شکل یافته به گونه‌ای انجام می‌شود که با در نظر گرفتن مخاطرات آن برای سلامت انسان، از خطرات آن برای تنوع زیستی جلوگیری می‌کند یا آنها را کاهش می‌دهد.

۳ - هیچ چیز در این پروتکل به هیچ وجه بر حاکمیت دولتها بر آبهای ساحلی‌شان که طبق قوانین بین‌المللی تعیین شده است و حقوق حاکمیت و صلاحیت که کشورها در مناطق انحصاری اقتصادی خود و فلاتهای قاره‌ای‌شان مطابق با حقوق بین‌الملل دارا هستند و اعمال حقوق و آزادیهای کشتیرانی و هوانوردی توسط کشتیها و هواپیماهای کلیه کشورها که در حقوق بین‌الملل پیش‌بینی شده و به گونه‌ای که در اسناد بین‌المللی مربوطه انعکاس یافته است تأثیر نخواهد گذاشت.

۴ - هیچ چیز در این پروتکل نباید به گونه‌ای تفسیر گردد که محدود کننده حق یک عضو برای اتخاذ اقدامی در مورد حفاظت بیشتر در جهت حفظ و استفاده مداوم از تنوع زیستی نسبت به آنچه در این پروتکل درخواست شده، باشد، مشروط بر این که این اقدام با اهداف و مقررات این پروتکل و همچنین با سایر تعهدات آن به موجب حقوق بین‌الملل سازگار باشد.

۵ - اعضاء ترغیب می‌گردند تا تخصصها و ابزارهای موجود و کار انجام شده در مراجع رسیدگی بین‌المللی با صلاحیت در زمینه خطرات، نسبت سلامت انسان را به طور مقتضی مورد توجه قرار دهند.

ماده ۳ - استفاده از اصطلاحات از لحاظ این پروتکل:

الف - «فراهمایی اعضاء» به معنای فراهمایی اعضاء کنوانسیون می‌باشد.

ب - «کاربرد محصور شده» به معنای هرگونه عملیات در یک مکان، تأسیسات یا سایر ساختارهای فیزیکی است که با موجودات زنده تغییر شکل یافته سرو کار دارند و به وسیله اقدامات ویژه‌ای که به طور مؤثر تماس یا تأثیر آنها را بر محیط زیست بیرونی محدود می‌سازد، کنترل می‌شوند.

پ - «صادرات» به معنای جابجائی برون مرزی تعمدی از کشور یک عضو به کشور عضوی دیگر است.

ت - «صادر کننده» به معنای شخص حقیقی یا حقوقی است که تحت صلاحیت عضو صادر کننده، اقدام به صادر نمودن موجود زنده تغییر شکل یافته می‌کند.

ث - «واردات» به معنای جابجائی برون مرزی تعمدی به داخل کشور عضو از کشور عضو دیگر است.

ج - «وارد کننده» به معنای شخص حقیقی یا حقوقی است که تحت صلاحیت عضو وارد کننده اقدام به وارد کردن موجود زنده تغییر شکل یافته می‌کند.

ج - موجود زنده تغییر شکل یافته» به معنای هر گونه موجود زنده‌ای است که دارای ترکیب جدید مواد ژنتیکی است که از طریق استفاده از فناوری زیستی جدید به دست می‌آید.

ح - «موجود زنده» هر ماهیت زیستی که قابلیت تکثیر یا انتقال ماده ژنتیکی خود را داشته باشد از قبیل سازواره‌های سترون، ویروسها، شبه‌ویروسها و ...

خ - «فناوری زیستی جدید» به معنای اعمال :

۱ - روشهای آزمایشگاهی کار با اسیدهای نوکلئیک از جمله اسید دی‌اکسی‌ریبونوکلئیک نو ترکیب و تزریق مستقیم اسیدهای نوکلئیک به داخل سلولها یا اندامکها یا ...

۲ - تلفیق سلولهایی که در یک خانواده طبقه‌بندی نمی‌شوند از طریق غلبه بر موانع تکثیر فیزیولوژیک طبیعی یا سطوح نو ترکیبی که در روشهای سنتی انتخاب و تولید مثل مورد استفاده قرار نمی‌گیرند.

د - «سازمانهای وحدت اقتصادی منطقه‌ای» به معنای سازمانی است که به وسیله دولتهای حاکم در یک منطقه معین تشکیل شده و کشورهای عضو آن صلاحیت در خصوص موضوعاتی که در این پروتکل مورد حکم قرار گرفته را به آن تفویض کرده باشند و طبق تشریفات داخلی خود به طور مقتضی مجاز به امضاء، تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به آن باشد.

ذ - «نقل و انتقالات برون مرزی» به معنای نقل و انتقال موجودات زنده تغییر شکل یافته از یک عضو به عضو دیگر است، جز از نظر مواد (۱۷) و (۲۴) که نقل و انتقال برون مرزی را به نقل و انتقال بین اعضا و غیر اعضا تعمیم می‌دهد.

ماده ۴ - حیطه شمول این پروتکل در مورد نقل و انتقال برون مرزی، عبور، جابجائی و استفاده از کلیه موجودات زنده تغییر شکل یافته، که ممکن است با در نظر گرفتن خطرات برای سلامتی بشر اثرات زیانباری بر حفظ و نگهداری و استفاده پایدار از تنوع زیستی داشته باشد، اعمال خواهد شد.

ماده ۵ - داروهای غم‌ماده (۴) و بدون خدشه به حق یک عضو در رابطه با ارزیابی خطرات تمامی موجودات زنده تغییر شکل یافته، قبل از تصمیم‌گیری راجع به واردات آنها، این پروتکل در نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته که جنبه دارویی برای انسان دارند و در سایر سازمانها یا موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط در نظر گرفته می‌شوند، اعمال نمی‌شود.

ماده ۶ - انتقال عبوری و استفاده محصور

۱ - علی‌رغم ماده (۴) و بدون خدشه به حق هر عضو در رابطه با انتقال عبوری جهت تنظیم نقل و انتقال موجودات زنده تغییر شکل یافته از قلمرو آن و ارائه هر تصمیم آن عضو به اتفاق تهاتر ایمنی زیستی یا رعایت بند (۳) ماده (۲) این پروتکل در خصوص انتقال عبوری موجود زنده تغییر شکل یافته

خاص از قلمرو آن، مفاد این پروتکل در مورد روشهای توافقی از قبل اطلاع داده شده، در رابطه با انتقال عبوری موجودات زنده تغییر شکل یافته اعمال نمی‌شود.

۲ - علی‌رغم ماده (۴) و بدون خدشه به حق هر عضو در رابطه با ارزیابی خطرات تمامی موجودات زنده تغییر شکل یافته قبل از تصمیم‌گیری برای واردات و تنظیم معیارهایی برای استفاده محصور در صلاحیت خود، مفاد این پروتکل در مورد روشهای توافقی از قبل اطلاع داده شده در رابطه با نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده محصور که مطابق معیارهای عضو وارد کننده در نظر گرفته شده، اعمال نخواهد شد.

ماده ۷ - کاربرد روشهای توافقی از قبل اطلاع داده شده

۱ - با رعایت مواد (۵) و (۶)، روشهای توافقی از قبل اطلاع داده شده در مواد (۸) تا (۱۰) و (۱۲) از اولین نقل و انتقال برون مرزی تعمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته جهت ارائه تعمدی به محیط زیست عضو وارد کننده اعمال خواهد شد.

۲ - «ارائه تعمدی به محیط زیست» در بند (۱) بالا به موجودات زنده تغییر شکل یافته که به طور مستقیم به مصرف غذای انسان یا دام می‌رسند و یا نیاز به پردازش دارند، مربوط نمی‌باشد.

۳ - ماده (۱۱) قبل از اولین نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته جهت استفاده مستقیم به صورت غذا یا علوفه یا جهت پردازش اعمال می‌شود.

۴ - روشهای توافقی از قبل اطلاع داده شده در رابطه با نقل و انتقال برون مرزی عمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته تعیین شده در تصمیم‌فراهمایی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند و احتمالاً اثرات زیاتباری بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی ندارند با توجه به خطرات تهدید کننده سلامت انسان اعمال نخواهد شد.

ماده ۸ - اعلامیه

۱ - عضو صادرکننده می‌بایستی مرجع ملی صالح عضو وارد کننده را قبل از هرگونه نقل و انتقال برون مرزی تعمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته که در حیطه شمول بند (۱) ماده (۷) قرار می‌گیرد آگاه سازد یا از صادرکننده بخواهد از ارسال اعلامیه کتبی اطمینان حاصل نماید. این اعلامیه حداقل می‌بایستی دارای اطلاعات تعیین شده در پیوست (۱) باشد.

۲ - عضو صادرکننده می‌بایستی تضمین کند که الزام قانونی برای صحت اطلاعات فراهم شده توسط صادرکننده وجود دارد.

ماده ۹ - اعلام وصول اعلامیه

۱ - عضو واردکننده می‌بایستی وصول اعلامیه را کتباً ظرف نود روز پس از دریافت به آگاه سازنده اعلام کند.

۲ - اعلام وصول می‌بایستی حاوی بخشهای زیر باشد:

الف - تاریخ دریافت اعلامیه؛

ب - این که آیا اعلامیه علی‌الظاهر حاوی اطلاعات مندرج در ماده (۸) هست یا خیر؛

پ - این که آیا اقدام براساس چارچوب مقررات داخلی عضو وارد کننده یا طبق روند تصریح شده در ماده (۱۰) این پروتکل انجام می‌شود یا خیر؟

۳ - چارچوب مقررات داخلی موضوع جزء (پ) بند (۲) فوق بایستی با این پروتکل سازگار باشد.

۴ - عدم اعلام وصول اعلامیه توسط عضو وارد کننده دال بر رضایت آن از نقل و انتقالات بیرون مرزی عمدی نخواهد بود.

ماده ۱۰ - روند تصمیم‌گیری

۱ - تصمیمات اتخاذ شده از سوی عضو واردکننده بایستی مطابق با ماده (۱۵) این پروتکل باشد.

۲ - عضو وارد کننده در مدت زمان تعیین شده در ماده (۹)، به آگاه‌سازنده به طور مکتوب اطلاع خواهد داد که نقل و انتقال بین مرزی عمدی می‌تواند در موارد زیر انجام شود یا خیر:

الف - فقط پس از این که عضو وارد کننده رضایت کتبی اش را ارائه داده؛ یا

ب - حداقل پس از نود روز بدون ارائه رضایت کتبی بعدی.

۳ - ظرف دویمت و هفتاد روز از تاریخ دریافت اعلامیه، عضو واردکننده به طور مکتوب به آگاه سازنده و اتاق تهاتر ایمنی زیستی، تصمیم موضوع جزء (الف) بند (۲) را که شامل موارد زیر است، اطلاع خواهد داد:

الف - تصویب واردات، یا یا بدون شرایط از جمله این که چگونه تصمیم مزبور برای واردات بعدی همان موجود زنده تغییر شکل یافته به کار گرفته خواهد شد؛

ب - ممنوعیت واردات؛

پ - درخواست اطلاعات اضافی مربوط مطابق با چارچوب مقررات داخلی پاپیوست (۱)، در محاسبه زمانی که طی آن عضو واردکننده بایستی پاسخ دهد، تعداد روزهایی که واردکننده برای اخذ اطلاعات اضافی مربوط بایستی منتظر باشد در نظر گرفته نخواهد شد؛ یا

ت - آگاه ساختن آگاه‌سازنده در مورد این که مدت تعیین شده در این بند طی دوره مشخص زمانی

تمدید می‌شود.

۴ - به استثنای موردی که در آن رضایت بدون قید و شرط اعلام می‌شود، هر تصمیم به موجب بند (۳) فوق باید متضمن دلالتی باشد که براساس آنها اتخاذ شده است.

۵ - قصور عضو واردکننده در اعلام تصمیم خود در مدت دو رست و هفتاد روز از تاریخ دریافت اعلامیه، به منزله موافقت با نقل و انتقال پرون مرزی عمدی نخواهد بود.

۶ - عدم قطعیت علمی به دلیل کافی نبودن اطلاعات علمی مربوط و آگاهی از میزان تأثیرات بالقوه زیانبخش موجودات زنده تغییر شکل یافته بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی در کشور عضو واردکننده، همچنین با در نظر گرفتن مخاطرات مربوط به سلامتی انسان، مانع تصمیم‌گیری آن عضو، در صورت اقتضای درخصوص واردات موجودات زنده تغییر شکل یافته مورد بحث مندرج در بند (۳) فوق به منظور جلوگیری یاسه حداقل رسانیدن اثرات بالقوه زیانبار مزبور نخواهد شد.

۷ - فراهمایی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند در اولین جلسه خود در مورد راهکارها و روشهای مناسب جهت تسهیل نمودن تصمیم‌گیری از سوی اعضاء واردکننده، تصمیم‌گیری خواهد نمود.

ماده ۱۱ - مراحل کار در مورد موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه یا پردازش

۱ - عضوی که تصمیم نهائی درخصوص استفاده داخلی از جمله قرار دادن در بازار، یک موجود زنده تغییر شکل یافته را اتخاذ می‌کند که ممکن است مشمول نقل و انتقال پرون مرزی جهت استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه یا پردازش قرار گیرد، باید طی پانزده روز پس از تصمیم‌گیری مزبور مراتب را از طریق «اتاق تهاتر ایمنی زیستی» به اعضاء اطلاع دهد. این اطلاعات حداقل می‌بایستی شامل اطلاعات تصریح شده در پیوست (۲) باشد. عضو می‌بایستی یک نسخه کتبی از اطلاعات را به کانون ملی هر عضوی که از قبل به دبیرخانه اطلاع داده که دسترسی به اتاق تهاتر ایمنی زیستی ندارد، ارائه نماید. این مقررات در مورد تصمیمات مربوط به آزمایشات میدانی اعمال نمی‌شود.

۲ - عضوی که به موجب بند (۱) فوق تصمیمی را اتخاذ می‌کند باید اطمینان حاصل کند که الزام قانونی برای دقت و صحت اطلاعات تهیه شده از سوی متقاضی وجود دارد.

۳ - هر عضو می‌تواند اطلاعات اضافی را از مقام مسؤول تعیین شده در بند (ب) پیوست (۲) درخواست کند.

۴ - یک عضو می‌تواند در چارچوب مقررات داخلی خود که با اهداف این پروتکل سازگار است،

درمورد واردات موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه یا پردازش تصمیم‌گیری کند.

۵ - هر عضو باید نسخه‌هایی از قوانین، مقررات و رهنمودهای ملی جاری مربوط به واردات موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا، علوفه یا پردازش را در صورت وجود در اختیار اتاق نهاتر ایمنی زیستی قرار دهد.

۶ - کشور عضو در حال توسعه یا عضو با اقتصاد در حال گذر می‌تواند در صورت فقدان چارچوب مقررات داخلی موضوع بند (۴) فوق و در اعمال صلاحیت داخلی خود از طریق اتاق نهاتر ایمنی زیستی اعلام کند که تصمیم آن قبل از اولین واردات یک موجود زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا، علوفه یا پردازش که دربار آن به موجب بند (۱) فوق اطلاعاتی فراهم شده مطابق موارد زیر اتخاذ خواهد شد:

الف - برآورد و ارزیابی خطر که مطابق با پیوست (۳) صورت گرفته است؛ و

ب - تصمیم‌گیری در قالب زمانی قابل پیش‌بینی که از دوپست و هفتاد روز تجاوز نکند، اتخاذ شده است.

۷ - قصور عضو در اعلام تصمیم خود طبق بند (۶) فوق به منزله رضایت یا امتناع آن از واردات موجود زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه یا پردازش نخواهد بود، مگر این که به نحو دیگری توسط عضو تعیین شده باشد.

۸ - عدم قطعیت علمی به دلیل کافی نبودن اطلاعات علمی مربوط و آگاهی از تأثیرات بالقوه زیانبار موجودات زنده تغییر شکل یافته بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی در کشور عضو واردکننده با در نظر گرفتن خطرانی برای سلامتی انسان مانع تصمیم‌گیری آن عضو، در صورت اقتضاء، در خصوص واردات موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا، علوفه یا پردازش به منظور جلوگیری یا به حداقل رسانیدن اثرات بالقوه زیانبار مزبور نخواهد شد.

۹ - عضو می‌تواند نیازهای خود را برای کمک‌های فنی و مالی و ایجاد ظرفیت در خصوص موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا، علوفه یا پردازش بیان نماید. اعضاء برای رفع این نیازها مطابق با مواد (۲۲) و (۲۸) همکاری خواهند کرد.

ماده ۱۲ - تجدیدنظر در تصمیمات

۱ - عضو واردکننده در هر زمان، در پرتو اطلاعات علمی جدید درمورد اثرات بالقوه زیان‌آور بر حفظ و استفاده مداوم تنوع زیستی با در نظر گرفتن خطرانی که متوجه سلامت انسان است می‌تواند

تصمیم راجع به نقل و انتقال برون مرزی عمدی را مورد تجدید نظر قرار داده و آن را تغییر دهد. در این صورت عضو مزبور ظرف سی روز آگاه‌سازنده‌ای را که قبلاً نقل و انتقال موجودات زنده تغییر شکل یافته موضوع تصمیم‌مزبور را اطلاع داده و نیز «اتاق تهاثر ایمنی زیستی» را مطلع خواهد نمود و دلایل تصمیم‌خود را شرح خواهد داد.

۲ - هر عضو صادرکننده یا آگاه‌سازنده می‌تواند در صورت تشخیص موارد زیر از عضو واردکننده بخواهد در تصمیمی که به موجب ماده (۱۰) اتخاذ نموده است تجدیدنظر نماید:

الف - وقوع تغییر در شرایطی که بتواند نتیجه ارزیابی خطر را که براساس آن تصمیم گرفته شده، تحت تأثیر قرار دهد.

ب - اطلاعات علمی یا فنی اضافی مربوط در دسترس قرار گرفته باشد.

۳ - عضو واردکننده موظف است در ظرف نود روز به چنین درخواستی پاسخ‌گویی ارائه داده و دلایل اتخاذ تصمیم خود را شرح دهد.

۴ - عضو واردکننده می‌تواند بنا به صلاحدید خود برای واردات آبی درخواست‌ارزیابی خطر بنماید.

ماده ۱۳ - روش ساده

۱ - هر عضو واردکننده می‌تواند موارد زیر را از قبل برای اتاق تهاثر ایمنی زیستی مشخص نماید، مشروط بر این که اقدامات مناسب را در جهت تأمین نقل و انتقال برون‌مرزی بی‌خطر و تعمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته مطابق با هدف این پروتکل انجام دهد:

الف - مواردی را که در آن نقل و انتقال بین مرزی عمدی همزمان با اعلام انتقال به‌عضو واردکننده صورت می‌گیرد؛ چنین اعلام‌هایی ممکن است برای نقل و انتقال مشابه بعدی برای همان عضو به کار رود.

ب - واردات موجودات زنده تغییر شکل یافته‌ای که از روش توافقی از قبل اطلاع‌داده شده معاف می‌باشند.

۲ - اطلاعات مربوط به نقل و انتقال برون مرزی عمدی که باید در اعلام‌های موضوع جزء (الف) بند (۱) ارائه شود، اطلاعات تعیین شده در پیوست (۱) خواهد بود.

ماده ۱۴ - ترتیبات و موافقتنامه‌های دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه

۱ - اعضاء می‌توانند مطابق با اهداف این پروتکل موافقتنامه‌ها و ترتیبات دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه‌ای را برای نقل و انتقال برون مرزی عمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته منعقد سازند مشروط بر این که موافقتنامه‌ها و ترتیبات مزبور منجر به سطح‌حفاظت پائین‌تری نسبت به آنچه در

این پروتکل پیش‌بینی شده، نشود.

۲ - اعضای موظفند از طریق اتاق تهاتر ایمنی زیستی هرگونه موافقتنامه و ترتیبات دوجانبه، منطقی‌ای و چندجانبه‌ای را که قبل یا بعد از لازم‌الاجراء شدن این پروتکل منعقد ساخته‌اند به اطلاع یکدیگر برسانند.

۳ - مفاد این پروتکل، نقل و انتقال برون مرزی عمدی را که به موجب موافقتنامه‌ها و ترتیبات مزبور بین اعضای آن موافقتنامه‌ها یا ترتیبات صورت می‌گیرد، تحت تأثیر قرار نخواهد داد.

۴ - هر عضو می‌تواند معین نماید که برای واردات خاص، مقررات داخلی آن‌اعمال شود و موظف است تصمیم خود را به اطلاع «اتاق تهاتر ایمنی زیستی» برساند.

ماده ۱۵ - ارزیابی خطر

۱ - تقبل ارزیابی خطر به موجب این پروتکل براساس روش صحیح علمی و مطابق با پیوست (۳) و با درنظر گرفتن روشهای شناخته شده ارزیابی خطر انجام خواهد شد. به منظور شناسایی و ارزیابی اثرات زیان‌آور احتمالی موجودات زنده تغییر شکل یافته برحفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی و نیز با در نظر گرفتن مخاطرات آن برای سلامت انسان، چنین ارزیابی‌هایی حداقل باید برپایه اطلاعات به دست آمده طبق ماده (۸) و دیگر مدارک و شواهد علمی قابل دسترس باشد.

۲ - عضو واردکننده باید اطمینان حاصل کند که ارزیابی‌های خطر برای تصمیمات اتخاذ شده به موجب ماده (۱۰) صورت می‌گیرد و می‌تواند از صادرکننده بنخواهدارزیابی‌های خطر را انجام دهد.

۳ - در صورت درخواست عضو واردکننده، هزینه انجام ارزیابی خطر به عهده آگاه‌سازنده می‌باشد.

ماده ۱۶ - کنترل خطر

۱ - اعضای موظفند با درنظر گرفتن بند (ز) ماده (۸) کنوانسیون، راهکارها، اقدامات و استراتژی‌های مناسبی را برای تنظیم، مدیریت و کنترل خطرهای مشخص شده در مقررات ارزیابی خطر این پروتکل در ارتباط با استفاده، جایجائی و نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته وضع و اجرا نمایند.

۲ - انجام اقدامات براساس ارزیابی خطر باید تاحدی که برای جلوگیری از اثرات زیان‌آور موجود زنده تغییر شکل یافته بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی، با درنظر گرفتن میزان خطر برای سلامت انسان در قلمرو عضو واردکننده ضروری است، صورت گیرد.

۳ - هر عضو موظف است اقدامات مناسب را به منظور جلوگیری از نقل و انتقال برون مرزی غیرعمدی موجودات زنده تغییر شکل یافته انجام دهد، از جمله، اقداماتی که مستلزم انجام ارزیابی

خطر پیش از نخستین رهاسازی یک موجود زنده تغییر شکل یافته است.

۴ - بدون حمله به بند (۲) فوق، هر عضو باید تلاش نماید که هر موجود زنده تغییر شکل یافته، اعم از وارد شده و یا در داخل پرورش داده شده، دوره نظارتی متناسبی را بگذراند که متناسب با چرخه زندگی یا زمان تکثیر آن قبل از این که مورد استفاده قرار گیرد، باشد.

۵ - اعضاء موظف به همکاری در موارد زیر می باشند:

الف - شناسائی موجودات زنده تغییر شکل یافته یا صفات خاص موجودات زنده تغییر شکل یافته که ممکن است اثرات زیانبار بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی و نیز با در نظر گرفتن خطراتی که ممکن است برای سلامت انسان داشته باشند.

ب - اتخاذ اقدامات مناسب در خصوص رفتار چنین موجودات زنده تغییر شکل یافته یا صفات خاص آنها.

ماده ۱۷ - نقل و انتقالات برون مرزی غیر عمدی و اقدامات اضطراری

۱ - هر عضو چنانچه اطلاع حاصل کند که در حوزه صلاحیت آن رخداد ناشی از رهاسازی اتفاق افتاده که منجر به نقل و انتقال برون مرزی غیر عمدی یک موجود زنده تغییر شکل یافته شده یا ممکن است منجر به این اتفاق شود و احتمال می رود که اثرات زیانبار قابل توجهی بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی بگذارد، اقدامات لازم را در جهت مطلع کردن کشورهای که تحت تأثیر واقع شده اند یا به طور بالقوه تحت تأثیر قرار گرفته اند، اتاق تهاتر ایمنی زیستی و در صورت اقتضاء سازمانهای بین المللی مربوط با در نظر گرفتن خطراتی که متوجه سلامت انسان در کشورهای مزبور است، انجام خواهد داد. اطلاع رسانی باید در اسرع وقت و به محض حصول اطلاع عضو از موقعیت فوق انجام گیرد.

۲ - هر عضو می بایستی جزئیات مربوط به کانون تماس خود به منظور دریافت اطلاعات به موجب این ماده را حداکثر تا تاریخ لازم الاجرا شدن این پروتکل در مورد خود در اختیار اتاق تهاتر ایمنی زیستی قرار دهد.

۳ - تمامی اطلاعاتی ناشی از بند (۱) فوق می بایستی شامل موارد زیر باشد:

الف - اطلاعات مربوط قابل دسترس در مورد کمیت های برآورد شده و مشخصات و یا صفات مربوط موجود زنده تغییر شکل یافته؛

ب - اطلاعات مربوط به شرایط و تاریخ تخمینی رهاسازی و استفاده از موجودات زنده تغییر یافته در عضو مبدأ؛

پ - تمامی اطلاعات موجود در مورد اثرات زیانبار احتمالی بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی، با در نظر گرفتن خطرانی که متوجه سلامت انسان است و نیز اطلاعات در دسترس در مورد اقدامات احتمالی مدیریت خطر؛

ت - تمامی اطلاعات مربوط دیگر؛

ث - کانون تماس برای اطلاعات بیشتر.

۴ - به منظور به حداقل رساندن اثرات زیانبار قابل توجه بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی، با در نظر گرفتن میزان خطر برای سلامت انسان هر عضو که در حوزه صلاحیت آن رها شدن موجود زنده تغییر شکل یافته موضوع بند (۱) اتفاق افتاده است، می‌بایستی بلافاصله با کشورهایی که تحت تأثیر واقع شده‌اند یا به طور بالقوه تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، مشورت کند تا آنها بتوانند واکنش‌های مناسب را تعیین و اقدامات لازم از جمله اقدامات اضطراری را اتخاذ کنند.

ماده ۱۸ - جایجائی، حمل و نقل، بسته‌بندی و شناسائی

۱ - به منظور اجتناب از اثرات زیانبار بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی و با در نظر گرفتن میزان خطر برای سلامت انسان، هر عضو اقدامات لازم را اتخاذ خواهد کرد تا مقرر کند موجودات زنده تغییر شکل یافته‌ای که حمل و نقل برون مرزی عمدی آنها در دامنه شمول این پروتکل قرار می‌گیرد با در نظر گرفتن قواعد و معیارهای بین‌المللی مربوط تحت شرایط ایمنی، جابه‌جا، بسته‌بندی و حمل و نقل شوند.

۲ - هر عضو اقداماتی را اتخاذ خواهد کرد تا مقرر کند حداقل اسناد و مدارک همراه: الف - موجودات زنده تغییر شکل یافته یا هدف استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه یا پردازش، باشد و به روشنی مشخص کند که «ممکن است محتوی» موجودات زنده تغییر شکل یافته باشد و به منظور راهسازی عمدی در محیط زیست نمی‌باشد و نیز کانون تماسی برای اطلاعات بیشتر را مشخص کند. فراهمانی اعضا که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند حداکثر دو سال پس از لازم‌الاجراء شدن این پروتکل، در مورد الزامات تفصیلی برای این منظور، از جمله تصریح هویت و هر نوع مشخصه منحصر به فرد آنها اتخاذ تصمیم خواهد نمود؛

ب - موجودات زنده تغییر شکل یافته که برای استفاده محصور معین شده‌اند، باشد و به روشنی مشخص کند که آنها موجودات زنده تغییر شکل یافته هستند و هرگونه الزامات جایجائی، انبار کردن، نقل و انتقال و استفاده امن آنها، کانون تماس برای اطلاعات بیشتر از جمله نام و نشانی فرد یا مؤسسه‌ای که موجود زنده تغییر شکل یافته برای آنها ارسال شده را مشخص کند؛

پ - موجودات زنده تغییر شکل یافته با هدف عرضه عمدی در محیط زیست کشور عضو وارد کننده و هر موجود زنده تغییر شکل یافته دیگر که مشمول این پروتکل است، باشد و به روشنی مشخص کند که آنها موجودات زنده تغییر شکل یافته هستند و هویت و صفات و یا مشخصات مربوط آنها و هرگونه الزامات جابجائی، انبار کردن، نقل و انتقال و استفاده امن آنها و کانون تمامی برای اطلاعات بیشتر و در صورت اقتضا نام و نشانی واردکننده و صادرکننده را مشخص کند و متضمن بیانیه‌ای باشد که نشان دهد انتقال مطابق با شرایط این پروتکل که در مورد صادرکننده قابل اجرا است، انجام می‌شود.

۳ - قراهمائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند، ضرورت و چگونگی معیارهای توسعه را با توجه به روشهای معمول تشخیص هویت، جابجائی، بسته‌بندی و نقل و انتقال به مشورت دیگر نهادهای بین‌المللی مربوط، مورد بررسی قرار خواهد داد.

ماده ۱۹ - مقامات صالح ملی و کانونهای ملی

۱ - هر عضو می‌بایستی یک کانون ملی تعیین کند که مسؤول ارتباط با دبیرخانه از طرف آن باشد. هر عضو می‌بایستی یک یا چند مقام صالح ملی را نیز تعیین کند که مسؤول اجرای امور اداری مقرر در این پروتکل باشند و مجاز باشند از طرف آن وظایف مزبور را انجام دهند. یک عضو می‌تواند یک واحد را جهت انجام وظایف کانون ملی و مقام صالح ملی تعیین کند.

۲ - هر عضو می‌بایستی حداکثر تاریخ لازم‌الاجراء شدن این پروتکل در مورد آن، اسامی و نشانی کانون ملی و مقام یا مقامات صالح ملی خود را به دبیرخانه اعلام کند. در صورتی که یک عضو بیش از یک مقام صالح ملی را تعیین کند، می‌بایستی اطلاعات مربوط در مورد مسؤولیتهای مقامات مزبور را همراه اطلاعیه خود به دبیرخانه ارسال کند. در صورتی که قابل اجرا باشد این اطلاعات می‌بایستی حداقل مشخص کند که کدام مقام صالح مسؤول چه نوع موجود زنده تغییر شکل یافته است. هر عضو بایستی هر نوع تغییر در تعیین کانون ملی خود یا نام و نشانی یا مسؤولیتهای مقام یا مقامات صالح ملی خود را بلافاصله به دبیرخانه اطلاع دهد.

۳ - دبیرخانه بلافاصله اعضاء را از اطلاعاتی که به موجب بند (۲) فوق دریافت می‌کند، مطلع ساخته و چنین اطلاعاتی را از طریق اتاق تهاتر ایمنی زیستی نیز قابل دسترس می‌سازد.

ماده ۲۰ - مشارکت در اطلاعات و اتاق تهاتر ایمنی زیستی

۱ - بدین وسیله اتاق تهاتر ایمنی زیستی به عنوان بخشی از راهکار اتاق تهاتر موضوع بند (۳) ماده (۱۸) کنوانسیون به منظور زیر، تأسیس می‌شود:

الف - تسهیل تبادل اطلاعات و تجارب در زمینه‌های علمی، فنی، محیط زیست و حقوقی در خصوص

موجودات زنده تغییر شکل یافته.

ب - کمک به اعضاء در زمینه اجرای پروتکل با در نظر گرفتن نیازهای خاص کشورهای عضو در حال توسعه به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه و کشورهای دارای اقتصاد در حال انتقال و نیز کشورهایی که مراکز مبدأ و مراکز تنوع ژنتیکی هستند.

۲ - اتاق تهاتر ایمنی زیستی باید ابزاری باشد که از طریق آن اطلاعات برای مقاصد بند (۱) فوق در دسترس قرار بگیرد. اتاق می‌بایستی اطلاعات مربوط به اجرای پروتکل را در دسترس اعضاء قرار دهد. علاوه بر این در صورت امکان باید دستیابی به سایر راهکارهای تبادل اطلاعات ایمنی زیستی بین‌المللی را فراهم کند.

۳ - بدون خدشه به حفظ اطلاعات محرمانه، هر عضو می‌بایستی تمامی اطلاعات مورد نیاز را که طبق این پروتکل باید در اختیار اتاق تهاتر ایمنی زیستی قرار گیرد و نیز موارد زیر را در اختیار اتاق تهاتر ایمنی زیستی قرار دهد:

الف - تمامی قوانین، مقررات و رهنمودهای موجود برای اجرای پروتکل و نیز اطلاعات مورد نیاز اعضاء در مورد روش توافقی از قبل اطلاع داده شده؛

ب - تمامی موافقتنامه‌ها و ترتیبات دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه؛

پ - خلاصه‌ای از ارزیابی خطر یا بررسی زیست محیطی موجودات زنده تغییر شکل یافته که از طریق فرآیندهای مقرراتی آن تولید شده و مطابق ماده (۱۵) انجام شده‌اند، از جمله در صورت اقتضا اطلاعات مربوط راجع به محصولات آن یعنی نام، مواد پردازش شده‌ای که از منشاء موجود زنده تغییر شکل یافته می‌باشند و شامل ترکیبات جدید قابل شناسایی از مواد ژنتیکی قابل تکثیر حاصل از استفاده از فناوری زیستی جدید هستند؛

ت - تصمیمات نهائی خود در خصوص واردات یا رهاسازی موجودات زنده تغییر شکل یافته؛ و

ث - گزارشات ارائه شده توسط آن بر اساس ماده (۳۳)، از جمله گزارشات مربوط به اجرای روش توافقی از قبل اطلاع داده شده.

۴ - چگونگی عملکرد اتاق تهاتر ایمنی زیستی، از جمله گزارشات مربوط به فعالیتهای آن توسط فرامهائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند در اولین جلسه آن بررسی شده و مورد تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد و پس از آن مورد تجدیدنظر قرار خواهد گرفت.

ماده ۲۱ - اطلاعات محرمانه

۱ - عضو واردکننده باید به آگاه‌سازنده اجازه دهد اطلاعات تسلیم شده به موجب روشهای این

پروتکل یا اطلاعات مورد نیاز عضو واردکننده به عنوان بخشی از روش توافقی از قبل اطلاع داده شده که قرار است محرمانه تلقی شود را مشخص کند. دلایل توجیهی در چنین مواردی برحسب تقاضا ارائه خواهد شد.

۲ - عضو واردکننده در صورتی که تصمیم بگیرد اطلاعاتی که توسط آگاه‌سازنده محرمانه تلقی شده، واجد چنین خصوصیاتی نیست می‌بایستی با آگاه‌سازنده مشورت کند و قبل از هر نوع افشاء مطلب، آگاه‌سازنده را از تصمیم خود مطلع کند و برحسب تقاضا دلایل آن را ارائه نماید و نیز فرصتی را جهت مشاوره و مرور داخلی تصمیمات قبل از افشاء‌سازی در نظر بگیرد.

۳ - هر عضو باید اطلاعات محرمانه‌ای که به موجب این پروتکل دریافت کرده از جمله اطلاعات محرمانه دریافتی در زمینه محتوای روش توافقی از قبل اطلاع داده شده این پروتکل را حفظ کند. هر عضو می‌بایستی تضمین کند که روشهای حراست از چنین اطلاعاتی را دارا می‌باشد و محرمانه بودن چنین اطلاعاتی را حفظ می‌کند به گونه‌ای که نامساعدتر از رفتار آن با اطلاعات محرمانه در رابطه با موجودات زنده تغییر شکل یافته تولید شده داخلی نباشد.

۴ - عضو واردکننده نبایستی از چنین اطلاعاتی در جهت اهداف تجاری استفاده کند، مگر این که رضایت کتبی آگاه‌سازنده را داشته باشد.

۵ - چنانچه آگاه‌سازنده از اطلاعاتی صرف‌نظر کند یا کرده باشد، عضو واردکننده باید محرمانه بودن اطلاعات تجاری و صنعتی از جمله اطلاعات تحقیقی و توسعه‌ای و نیز اطلاعاتی که عضو و آگاه‌سازنده در محرمانه بودن آن توافق ندارند، را محترم بشمارد.

۶ - بدون خدشه به بند (۵) فوق، اطلاعات زیر محرمانه تلقی نخواهند شد:
الف - نام و نشانی آگاه‌سازنده؛

ب - توصیف کلی از موجود یا موجودات زنده تغییر شکل یافته؛

پ - خلاصه‌ای از ارزیابی خطر اثرات بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی بادر نظر گرفتن میزان خطر برای سلامت انسان؛ و

ث - تمامی روشها و طرحها برای واکنش اضطراری.

ماده ۲۲ - ایجاد ظرفیت

۱ - اعضاء می‌بایستی در توسعه و یا تقویت منابع انسانی و قابلیت‌های سازمانی درایمنی زیستی از جمله در زمینه فناوری زیستی تا حد مورد نیاز ایمنی زیستی، به منظور اجرای مؤثر این پروتکل در کشورهای در حال توسعه، به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته یا کشورهای جزیره‌ای کوچک در

حال توسعه و اعضائی که دارای اقتصاد در حال انتقال هستند از جمله از طریق مؤسسات و سازمانهای جهانی، منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای و ملی موجود و در صورت اقتضا از طریق تسهیل مشارکت بخش خصوصی همکاری نمایند.

۲ - از نظر اجرای بند (۱) فوق در مورد اشتراک مساعی، نیازهای کشورهای عضو در حال توسعه به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته یا کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه، برای منابع مالی و دستیابی و انتقال فناوری و دانش فنی مطابق با مفاد مربوط کنوانسیون، باید کاملاً در ایجاد ظرفیت ایمنی زیستی مورد توجه قرار گیرد. همکاری در زمینه ایجاد ظرفیت باید تابع شرایط، قابلیت‌ها و نیازمندیهای مختلف هر عضو، از جمله آموزشهای فنی و علمی در مدیریت امن و مناسب فناوری زیستی و استفاده از ارزیابی خطر و مدیریت خطر برای ایمنی زیستی و افزایش قابلیت‌های سازمانی و فناوری در ایمنی زیستی باشد. نیازهای اعضای دارای اقتصاد در حال انتقال نیز می‌بایستی در ایجاد ظرفیت در ایمنی زیستی به طور کامل در نظر گرفته شود.

ماده ۲۳ - آگاهی و مشارکت عمومی

۱ - اعضاء باید:

الف - آگاهی، آموزش و مشارکت عمومی در زمینه انتقال، جابجائی و استفاده امن از موجودات زنده تغییر شکل یافته را در رابطه با حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی با در نظر گرفتن میزان خطر برای سلامت انسان ارتقاء داده و تسهیل کنند. در انجام این کارها، در موارد مقتضی اعضاء باید با سایر کشورها و نهادهای بین‌المللی همکاری کنند.

ب - برای تضمین این که آگاهی و آموزش عمومی در بردارنده دستیابی به اطلاعاتی در مورد موجودات زنده تغییر شکل یافته‌ای است که مطابق این پروتکل مشخص شده‌اند و ممکن است وارد شوند، تلاش کنند.

۲ - اعضاء بایستی مطابق قوانین و مقررات مربوط خود، در فرآیند تصمیم‌گیری در خصوص موجودات زنده تغییر شکل یافته با عموم مردم مشورت کنند و نتایج چنین تصمیماتی در اختیار عموم بگذارند، در عین حال به اطلاعات محرمانه مطابق ماده (۲۱) نیز توجه مبذول دارند.

۳ - هر عضو باید در مطلع کردن عموم مردم در مورد ابزارهای دستیابی عموم به اتاق تهاثر ایمنی زیستی تلاش کند.

ماده ۲۴ - کشورهای غیر عضو

۱ - انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته بین کشورهای عضو و غیر عضو می‌بایستی

منطبق با اهداف این پروتکل باشد. اعضاء می‌توانند موافقتنامه‌ها و ترتیبات دوجانبه، منطقه‌ای و چند جانبه درخصوص چنین انتقالات برون مرزی باغیراعضاء منعقد کنند.

۲ - اعضاء باید غیراعضاء را تشویق کنند که به این پروتکل بیونندند و درمورد اطلاعات مناسب برای اتاق تهاتر ایمنی زیستی درخصوص وارد کردن، خارج کردن و رهاسازی موجودات زنده تغییر شکل یافته در قلمرو قضائی ملی‌شان همکاری کنند.

ماده ۲۵ - نقل و انتقالات برون مرزی غیرقانونی

۱ - هر عضو باید اقدامات داخلی مناسبی را با هدف جلوگیری و درصورت اقتضاء تعیین مجازات برای نقل و انتقال برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته که برخلاف اقدامات داخلی آن جهت اجرای این پروتکل صورت گرفته است، اتخاذ کند. نقل و انتقالات مزبور، نقل و انتقالات برون مرزی غیرقانونی تلقی می‌شوند.

۲ - درمورد نقل و انتقال برون مرزی غیرقانونی، عضو تحت تأثیر قرار گرفته می‌تواند از عضو مبدأ بخواهد تا به هزینه خود موضوع موجود زنده تغییر شکل یافته موردنظر را درصورت اقتضاء از طریق عودت یا انهدام حل و فصل کند.

۳ - هر عضو باید اطلاعات مربوط به موارد نقل و انتقال برون مرزی غیرقانونی مربوط به خود را در اختیار اتاق تهاتر ایمنی زیستی قرار دهد.

ماده ۲۶ - ملاحظات اجتماعی - اقتصادی

۱ - اعضاء در اتخاذ تصمیم در زمینه واردات به موجب این پروتکل یا به موجب اقدامات داخلی در انجام این پروتکل می‌توانند مطابق با تعهدات بین‌المللی خود، ملاحظات اجتماعی - اقتصادی ناشی از اثر موجودات زنده تغییر شکل یافته بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی را به ویژه درخصوص ارزش تنوع زیستی برای اجتماعات بومی و محلی در نظر بگیرند.

۲ - اعضاء تشویق می‌شوند در زمینه تبادل اطلاعات تحقیقات درباره تمامی اثرات اجتماعی - اقتصادی موجودات زنده تغییر شکل یافته، به‌خصوص در جوامع بومی و محلی همکاری کنند.

ماده ۲۷ - تعهد و جبران خسارت

فراهمانی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند باید در اولین اجلاس خود فرآیندی را درخصوص جزئیات مناسب قواعد و روشهای بین‌المللی در زمینه تعهد و جبران خسارت ناشی از نقل و انتقالات برون مرزی موجودات زنده تغییر شکل یافته تجزیه و تحلیل نموده و توجه لازم به فرآیندهای درحال توسعه در حقوق بین‌الملل درخصوص این مطالب اتخاذ کرده و در جهت

تکمیل این فرآیند ظرف مدت چهار سال، تلاش خواهد کرد.

ماده ۲۸ - راهکارها و منابع مالی

۱ - در بررسی منابع مالی برای اجرای این پروتکل، اعضاء باید مفاد ماده (۲۰) کنوانسیون را در نظر بگیرند.

۲ - راهکار مالی تعیین شده در ماده (۲۱) کنوانسیون، از طریق ساختار سازمانی که مسئولیت اجرای آن را به عهده دارد، راهکار مالی این پروتکل خواهد بود.

۳ - درخصوص ایجاد ظرفیت موضوع ماده (۲۲) این پروتکل، فراهمانی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند، باید در ارائه رهنمود راجع به راهکار مالی موضوع بند (۲) فوق جهت بررسی توسط فراهمانی اعضاء نیاز به منابع مالی توسط کشورهای عضو در حال توسعه به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه را در نظر بگیرد.

۴ - طبق محتوای بند (۱) بالا، اعضاء بایستی نیازهای کشورهای عضو در حال توسعه به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته یا کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه و اعضاء دارای اقتصاد در حال انتقال را نیز در تلاشهای خود برای شناسایی و اجرای الزامات ایجاد ظرفیت به منظور اجرای این پروتکل در نظر بگیرند.

۵ - رهنمود راهکار مالی کنوانسیون در تصمیم‌های مربوط فراهمانی اعضاء از جمله مواردی که پیش از پذیرش این پروتکل مورد توافق قرار گرفته با اعمال تغییرات لازم در مورد مفاد این ماده به کار گرفته خواهد شد.

۶ - کشورهای عضو توسعه یافته، می‌توانند منابع فناوری و مالی را برای اجرای مفاد این پروتکل از طریق مجاری دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه فراهم کنند و کشورهای عضو در حال توسعه و اعضاء دارای اقتصاد در حال انتقال می‌توانند خود را از منابع مزبور به طریق یاد شده بهره‌مند سازند.

ماده ۲۹ - فراهمانی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند

۱ - فراهمانی اعضاء به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت خواهد کرد.

۲ - اعضاء کنوانسیون که عضو این پروتکل نمی‌باشند می‌توانند به صورت ناظر در مراحل هر جلسه فراهمانی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند شرکت نمایند. زمانی که فراهمانی اعضاء به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند، اتخاذ تصمیمات به موجب این پروتکل باید فقط به وسیله اعضاء این پروتکل انجام شود.

۳ - زمانی که فراهمانی اعضاء به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کند، هر یک از اعضاء

دفتر فراهمائی اعضا که نماینده یکی از اعضای کنوانسیون است اما در آن زمان عضو این پروتکل نیست باید با عضو که از میان اعضای این پروتکل و به وسیله اعضا انتخاب می شود جایگزین شود.

۴ - فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کنند، باید با زیربنی منظمی بر اجرای این پروتکل داشته باشد و در حوزة اختیارات خود تصمیمات لازم را برای ترغیب اجرای مؤثر آن اتخاذ نماید.

فراهمائی مذکور وظایفی را که طبق این پروتکل به آن محول شده، انجام خواهد داد و باید:
الف - هر مطلبی را که برای اجرای این پروتکل ضروری است توصیه بنماید.

ب - نهادهای فرعی را که برای اجرای این پروتکل ضروری به نظر می رسند تأسیس نماید.

پ - در صورت اقتضا به جستجوی خدمات و همکاریها و اطلاعات ارائه شده توسط سازمانهای بین المللی و نهادهای دولتی و غیر دولتی صلاحیتدار پرداخته و آنها را به کار گیرد.
ت - شکل و فوایدی را برای انتقال اطلاعاتی که مطابق ماده (۳۳) این پروتکل ارائه می شوند تعیین نماید و این اطلاعات و نیز گزارش هائی را که به وسیله هر نهاد فرعی تسلیم می شود مورد بررسی قرار دهد.

ث - در صورت نیاز، اصلاحات این پروتکل، پیوستهای آن و نیز هر گونه پیوستهای اضافی این پروتکل را که برای اجرای این پروتکل ضروری به نظر می رسند مورد بررسی قرار داده و تصویب نماید.
ج - هر نوع وظایف دیگری را که برای اجرای این پروتکل لازم باشند انجام دهد.
۵ - آئین کار فراهمائی اعضا و قواعد مالی کنوانسیون با اعمال تغییرات لازم به موجب این پروتکل اعمال خواهد شد مگر این که با توافق جمعی فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کنند، به نحو دیگری تصمیم گیری شود.

۶ - اولین گردهمائی فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند توسط دبیرخانه و درارتباط با اولین گردهمائی فراهمائی اعضا که پس از تاریخ لازم الاجراء شدن این پروتکل برنامه ریزی شده برگزار خواهد شد. گردهمائی های عادی بعدی فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند درارتباط با گردهمائی های عادی فراهمائی اعضا برگزار خواهد شد، مگر آن که فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند، به نحو دیگری تصمیم گیری کند.

۷ - گردهمائی های فوق العاده فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند

باید زمانهای دیگری که فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کنند ضروری تشخیص داده یا بنا به درخواست کتبی یکی از اعضا برگزار شود، مشروط بر این که ظرف شش ماه از تاریخ ارسال درخواست به اعضا، توسط دبیرخانه حداقل یک سوم اعضا از آن پشتیبانی کرده باشند.

۸ - سازمان ملل متحد و آژانسهای تخصصی آن و آژانس بین المللی انرژی اتمی و همچنین هر کشور عضو یا ناظر آن که عضو کنوانسیون نیست می تواند به عنوان ناظر در اجلاس فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند حضور داشته باشد. هر نهاد یا آژانس اعم از ملی یا بین المللی، دولتی یا غیر دولتی که در موضوعات تحت پوشش این پروتکل دارای صلاحیت تشخیص داده شده است و علاقمندی به حضور به عنوان ناظر در گردهمائی فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند را به دبیرخانه اعلام کرده، می تواند مورد پذیرش قرار گیرد، مگر این که حداقل یک سوم اعضا حاضر اعتراض خود را اعلام کنند. جز در مواردی که به نحو دیگری در این ماده پیش بینی شده، پذیرش و شرکت ناظران بایستی تابع آئین کار موضوع بند (۵) فوق باشد.

ماده ۳۰ - نهادهای فرعی

۱ - هر نهاد فرعی که توسط کنوانسیون یا به موجب کنوانسیون ایجاد شده باشد بر اساس تصمیم فراهمائی اعضا که به عنوان اجلاس اعضا این پروتکل فعالیت می کند در موردی که گردهمائی اعضا مشخص کند که چه وظیفه ای را آن سازمان باید انجام دهد، می تواند پروتکل را انجام دهد.

۲ - اعضا کنوانسیون که عضو پروتکل نیستند می توانند به عنوان ناظر در جریان برگزاری هر گردهمائی هر نهاد فرعی مزبور شرکت کنند. در صورتی که یک نهاد فرعی کنوانسیون به عنوان نهاد فرعی این پروتکل فعالیت می کند، اتخاذ تصمیمات به موجب این پروتکل صرفاً توسط اعضای پروتکل اتخاذ می شود.

۳ - در صورتی که یک نهاد فرعی کنوانسیون وظایف خود را در خصوص موضوعات مربوط به این پروتکل انجام دهد، هر یک از اعضای دفتر آن نهاد فرعی که به عنوان عضو کنوانسیون محسوب می شود ولی در آن زمان عضو پروتکل نمی باشد باید باعضوی که از میان اعضای این پروتکل و به وسیله اعضا انتخاب می شود، جایگزین شود.

ماده ۳۱ - دبیرخانه

۱ - دبیرخانه ای که بر اساس ماده (۲۴) کنوانسیون تأسیس شده است به عنوان دبیرخانه این پروتکل

انجام وظیفه خواهد کرد.

۲- بند (۱) ماده (۲۴) کنوانسیون درمورد وظایف دبیرخانه با اعمال تغییرات لازم درمورد این پروتکل اعمال خواهد شد.

۳- هزینه‌های خدمات دبیرخانه‌ای این پروتکل تا حدی که مشخص است، توسط اعضاء تأمین خواهد شد. فراهمائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کنند در اولین گردهمائی خود درمورد ترتیبات تأمین بودجه مورد نیاز تصمیم‌گیری خواهد نمود.

ماده ۳۲ - ارتباط با کنوانسیون

مفاد این کنوانسیون در رابطه با پروتکل‌های آن درمورد این پروتکل به کار گرفته خواهد شد مگر این که به نحو دیگری در این پروتکل پیش‌بینی شده باشد.

ماده ۳۳ - نظارت و گزارش

هر عضو باید بر اجرای تعهدات خود به موجب این پروتکل نظارت کند، و درفواصل تعیین شده به وسیله فراهمائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کنند، درمورد اقداماتی که برای اجرای این پروتکل انجام داده است به فراهمائی فوق‌الذکر گزارش دهد.

ماده ۳۴ - رعایت

فراهمائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کنند، باید دراولین گردهمائی خود تشریفات همکاری و راهکارهای سازمانی را به منظور ترغیب رعایت مفاد این پروتکل مورد بررسی قرار داده و تصویب نمایند و موارد عدم رعایت را عنوان نمایند. این تشریفات و راهکارها در صورت اقتضا شامل مفادی درخصوص ارائه‌مشورت یا همکاری خواهد بود. این تشریفات و راهکارها بدون خدشه به تشریفات و راهکارهای حل و فصل اختلافات که در ماده (۲۷) کنوانسیون مقرر شده و مجزا از آنها می‌باشد.

ماده ۳۵ - ارزیابی و بازنگری

فراهمائی اعضاء که به عنوان اجلاس اعضاء این پروتکل فعالیت می‌کنند موظف است پنج سال پس از لازم‌الاجراء شدن این پروتکل و حداقل هر پنج سال پس از آن، ارزیابی درمورد کارائی پروتکل، از جمله ارزیابی و پیوسته‌های آن را بررسی کنند.

ماده ۳۶ - امضاء

این پروتکل از تاریخ ۱۵ تا ۲۶ ماه مه سال ۲۰۰۰ (مطابق با ۲۶ اردیبهشت تا ۶ خرداد سال ۱۳۷۹) برای امضاء کشورها و سازمانهای وحدت اقتصادی منطقه‌ای در دفتر سازمان ملل

متحد در نایروبی و از تاریخ ۵ ژوئن سال ۲۰۰۰ تا ۴ ژوئن سال ۲۰۰۱ (مطابق با ۱۶ خرداد سال ۱۳۷۹ تا ۱۴ خرداد سال ۱۳۸۰) در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک آماده، برای امضاء مفتوح می‌باشد.

ماده ۳۷ - لازم‌الاجراء شدن

۱- این پروتکل از روز نوزدهم بعد از تاریخ سپردن پانزدهمین سند تفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق توسط کشورها یا سازمانهای وحدت اقتصادی منطقه‌ای که عضو کنوانسیون هستند، لازم‌الاجراء می‌گردد.

۲- این پروتکل برای کشور یا سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای که این پروتکل را پس از لازم‌الاجراء شدن به موجب بند (۱) فوق تفیذ کرده، می‌پذیرد یا تصویب می‌کند یا به آن ملحق می‌شود از روز نوزدهم بعد از تاریخی که کشور مزبور یا سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای سند تفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق خود را می‌سپرد، یا در تاریخی که کنوانسیون برای آن کشور یا سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای لازم‌الاجراء می‌شود، هر کدام دیرتر باشد - لازم‌الاجراء خواهد شد.

۳- از نظر بندهای (۱) و (۲) فوق، هر سندی که به وسیله سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای سپرده شود به عنوان سندی اضافه بر اسناد سپرده شده به وسیله کشورهای عضو چنین سازمانی به حساب نخواهد آمد.

ماده ۳۸ - حق شرط هیچ حق شرطی را نمی‌توان برای این پروتکل قائل شد.

ماده ۳۹ - کناره‌گیری

۱- یک عضو می‌تواند در هر زمان پس از دو سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این پروتکل برای آن عضو، با ارائه اطلاعیه کتبی به امین اسناد از پروتکل کناره‌گیری نماید.

۲- چنین کناره‌گیری‌هایی با گذشت یک سال از تاریخ دریافت آن به وسیله امین اسناد یا در تاریخ دیرتری که ممکن است در اطلاعیه کناره‌گیری مشخص شود، انجام خواهد شد.

ماده ۴۰ - متون معتبر

نسخه اصلی این پروتکل که متون عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی آن از اعتبار یکسان برخوردار می‌باشد به دبیرکل سازمان ملل سپرده خواهد شد.

در تأیید مراتب فوق، امضاء کنندگان زیر که بدین منظور به طور مقتضی اختیار یافته‌اند این پروتکل را امضاء کرده‌اند.

این پروتکل در روز بیست و نهم ژانویه سال دوهزار میلادی (برابر با نهم بهمن ماه یکهزار و سیصد و

هفتاد و هشت هجری شمسی) در مونترال تنظیم شد.

پیوست ۱ - اطلاعات مورد نیاز در اطلاعیه‌ها به موجب مواد (۸)، (۱۰) و (۱۳)

الف - نام، نشانی و جزئیات تماس صادر کننده.

ب - نام، نشانی و جزئیات تماس وارد کننده.

پ - نام و هویت موجود زنده تغییر شکل یافته و نیز طبقه‌بندی بومی - و در صورت وجود - سطح ایمنی زیستی موجود زنده تغییر شکل یافته در کشور صادرکننده.

ت - تاریخ یا تاریخهای معین نقل و انتقالات برون مرزی، در صورت مشخص بودن.

ث - وضعیت طبقه‌بندی، نام عمومی، نقطه و کانون جمع‌آوری یا اکتساب و ویژگیهای موجود گیرنده یا موجودات والد مرتبط با ایمنی زیستی.

ج - مراکز اصلی و مراکز تنوع ژنتیکی (در صورت مشخص بودن) موجود گیرنده و یا موجودات والد و توصیف محلهای اصلی که موجودات می‌توانند مقاومت کرده یا تکثیر شوند.

چ - وضعیت طبقه‌بندی، نام عمومی، کانون جمع‌آوری یا اکتساب و ویژگیهای موجود دهنده یا موجودات مرتبط با ایمنی زیستی.

ح - توصیف اسید نوکلئیک یا تغییر ارائه شده، فنون به کار رفته و ویژگیهای ایجادشده در موجود زنده تغییر شکل یافته.

خ - استفاده مورد نظر از موجود زنده تغییر شکل یافته یا محصولات ناشی از آن، یعنی مواد پردازش شده‌ای که ناشی از اصل موجود زنده تغییر شکل یافته هستند و شامل ترکیبات جدید قابل شناسایی مواد ژنتیکی قابل تکثیر می‌باشند که با استفاده از فناوری زیستی جدید به دست آمده است.

د - مقدار یا حجم موجود زنده تغییر شکل یافته که انتقال می‌یابد.

ذ - گزارش قبلی و موجود ارزیابی خطر طبق پیوست (۳).

ر - روشهای پیشنهادی برای جایجائی، ذخیره، حمل و نقل و کاربرد ایمن از جمله بسته‌بندی، برچسب زدن، ارائه اسناد و مدارک، روشهای انهدام و واگذاری، در صورت اقتضاء.

ز - وضعیت کنترل و نظارت بر موجود زنده تغییر شکل یافته در کشور صادرکننده (برای مثال، آیا در کشور صادرکننده، ممنوع است و آیا محدودیتهای دیگری وجود دارد و آیا برای رهاسازی عمومی تصویب شده) و اگر موجود زنده تغییر شکل یافته در کشور صادرکننده ممنوعیت دارد، دلیل یا دلایل ممنوعیت.

س - نتیجه و هدف هر نوع اطلاعیه صادرکننده به سایر کشورها در مورد موجود زنده تغییر شکل

یافته‌ای که قرار است حمل و نقل شود.

ش - اعلام این که اطلاعات فوق‌الذکر صحت کامل دارد.

پیوست ۲ - اطلاعات مورد نیاز در مورد موجودات زنده تغییر شکل یافته جهت

استفاده مستقیم به عنوان غذا یا علوفه، یا پردازش به موجب ماده (۱۱)

الف - نام و جزئیات تماس متقاضی جهت تصمیم‌گیری برای استفاده داخلی.

ب - نام و جزئیات تماس مقام مسؤل جهت تصمیم‌گیری.

پ - نام و هویت موجود زنده تغییر شکل یافته.

ت - تشریح تغییر و ژن، فنون مورد استفاده و ویژگیهای ناشی از موجود زنده تغییر شکل یافته.

ث - هرگونه هویت منحصر به فرد موجود زنده تغییر شکل یافته.

ج - وضعیت طبقه‌بندی، نام عمومی، کانون جمع‌آوری یا اکتساب و ویژگیهای موجود گیرنده یا

موجودات والد مرتبط با ایمنی زیستی.

چ - مراکز اصلی و مراکز تنوع ژنتیکی (در صورت مشخص بودن) موجود گیرنده و یا موجودات والد

و توصیف محلهای اصلی که موجودات می‌توانند مقاومت کرده یا تکثیر شوند.

ح - وضعیت طبقه‌بندی، نام عمومی، کانون جمع‌آوری یا اکتساب و ویژگیهای موجود دهنده یا

موجودات مرتبط با ایمنی زیستی.

خ - کاربردهای تصویب شده موجود زنده تغییر شکل یافته.

د - گزارش ارزیابی خطر طبق پیوست (۳).

ذ - روشهای پیشنهادی برای جابجائی، ذخیره، حمل و نقل و کاربرد ایمن از جمله بسته‌بندی،

برچسب زدن، ارائه اسناد و مدارک، روشهای اهدام و واگذاری، در صورت اقتضاء.

پیوست ۳ - ارزیابی خطر

هدف:

۱ - هدف از ارزیابی خطر به موجب این پروتکل، شناسائی و ارزیابی تأثیرات بالقوه زیانبار موجودات

زنده تغییر شکل یافته بر حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی در محیط زیست دریافت کننده بالقوه

مساعداً با توجه به خطرات آن برای سلامت انسان می‌باشد.

استفاده از ارزیابی خطر:

۲ - ارزیابی خطر از جمله به وسیله مقامات صالح برای اتخاذ تصمیمات اطلاع‌داده شده در مورد

موجودات زنده تغییر شکل یافته به کار گرفته می‌شود.

اصول کلی :

۳ - ارزیابی خطر باید به روش علمی صحیح و شفاف انجام گیرد و می‌توان توصیه‌های کارشناسان و رهنمودهای ارائه شده از سوی سازمانهای بین‌المللی مربوط را مورد توجه قرار داد.

۴ - عدم دانش علمی یا توافق علمی نباید لزوماً به عنوان شاخص سطح خاص خطر، فقدان خطر یا خطری قابل پذیرش تفسیر گردد.

۵ - خطرات مرتبط با موجود زنده تغییر شکل یافته و یا محصولات ناشی از آن، یعنی مواد پردازش شده‌ای که ناشی از اصل موجود زنده تغییر شکل یافته هستند از جمله ترکیبات جدید قابل شناسایی مواد ژنتیکی قابل تکثیر که با استفاده از فناوری زیستی جدید به دست آمده، باید در زمینه خطرناک مطرح شده از سوی گیرندگان موجودات تغییر شکل نیافته یا والد و در محیط زیست دریافت کننده بالقوه مساعد، مورد بررسی قرار گیرند.

۶ - ارزیابی خطر باید بر مبنای مورد به مورد انجام پذیرد. اطلاعات مورد نیاز می‌تواند در ماهیت و سطح جزئیات از موردی به موردی بسته به موجود زنده تغییر شکل یافته مربوط، کاربرد مورد نظر آن و محیط زیست دریافت کننده بالقوه مساعد تفاوت نماید.

روش‌شناسی :

۷ - فرآیند ارزیابی خطر می‌تواند از یک سو موجب طرح نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص موضوعات خاص گردد که ممکن است در طول فرآیند ارزیابی مشخص و درخواست شود، حال آن که از سوی دیگر اطلاعات پیرامون سایر موضوعات ممکن است در برخی موارد و شرایط مرتبط نباشد.

۸ - ارزیابی خطر برای نیل به هدف خود در صورت اقتضاء شامل مراحل زیر می‌باشد:
الف - شناسایی ویژگیهای نوین فنوتیپ و ژنوتیپ در ارتباط با موجود زنده تغییر شکل یافته که ممکن است دارای تأثیرات زیانباری بر تنوع زیستی در محیط زیست دریافت کننده بالقوه مساعد داشته باشد یا توجه به خطرات تهدید کننده بهداشت انسانی.

ب - ارزیابی احتمالی این آثار زیانبار محقق شده با توجه به سطح و نوع ارائه شدن به محیط زیست دریافت کننده بالقوه مساعد موجود زنده تغییر شکل یافته.

پ - ارزیابی پیامدهای مزبور در صورتی که تأثیرات زیانبار محقق شود.

ت - برآورد کلی خطر به وجود آمده به وسیله موجود زنده تغییر شکل یافته بر اساس ارزیابی احتمالی و نتایج اثرات زیانباری که محقق شده است.

ث - توصیه در مورد این که آیا خطرات قابل قبول یا قابل مدیریت است یا خیر از جمله در صورت ضرورت شناسائی راهبردهائی برای مدیریت این خطرات، و
ج - در صورتی که عدم یقین نسبت به سطح خطر وجود داشته باشد، از طریق درخواست اطلاعات بیشتر در خصوص موارد خاص مورد نظر یا اجرای راهبردهای مناسب مدیریت خطر و یا نظارت بر موجود زنده تغییر شکل یافته در محیط زیست دریافت کننده می توان به موضوع پرداخت.

نکات قابل توجه:

۹ - ارزیابی خطر، بسته به مورد، جزئیات علمی و فنی مربوط در خصوص خصوصیات مطالب زیر را مورد توجه قرار می دهد:

الف - موجود گیرنده یا موجودات والد. خصوصیات زیستی موجود گیرنده یا موجودات والد شامل اطلاعات راجع به طبقه بندی، نام عمومی، اصل، مراکز اصلی و مراکز تنوع ژنتیکی - در صورت مشخص بودن - و توصیف محل های اصلی که موجودات می توانند مقاومت کنند و تکثیر شوند.

ب - موجود یا موجودات دهنده. وضعیت طبقه بندی، نام عمومی، منبع و خصوصیات زیستی مرتبط با موجودات دهنده.

پ - حامل. خصوصیات حامل، شامل هویت آن، در صورت وجود، منبع یا منشأ و گستره میزبان آن.

ت - مورد یا موارد اضافه شده و یا خصوصیات تغییر شکل یافته. خصوصیات ژنتیکی اسید نوکلئیک اضافه شده و فعالیتی که مشخص می کند و یا خصوصیات تغییر شکل یافته عرضه شده.

ث - موجود زنده تغییر شکل یافته. هویت موجود زنده تغییر شکل یافته و اختلافات بین خصوصیات زیستی موجود زنده تغییر شکل یافته و موجود گیرنده یا موجودات والد مزبور.

ج - کشف و شناسائی موجود زنده تغییر شکل یافته. روشهای کشف و شناسائی پیشنهاد شده و ویژگیها، حساسیت و قابلیت اطمینان آنها.

چ - اطلاعات مرتبط با کاربرد مورد نظر. اطلاعات مربوط به کاربرد مورد نظر موجود زنده تغییر شکل یافته شامل کاربرد جدید یا تغییر یافته در مقایسه با موجود گیرنده یا موجودات والد، و

ح - محیط زیست دریافت کننده. اطلاعات در مورد محل، خصوصیات جغرافیائی، آب و هوائی و بوم شناسی؛ شامل اطلاعات مربوط در مورد تنوع زیستی و مراکز اصلی در محیط زیست دریافت کننده بالقوه مساعد.